

Arbetsmarknadsutskottets betänkande**1976/77: 23****med anledning av propositionen 1976/77: 100 såvitt gäller Regional utveckling jämte motioner**

I betänkandet behandlas ur propositionen 1976/77: 100 bilaga 17 (industridepartementet) dels avsnittet C. Regional utveckling (s. 83—92) utom punkterna C 3 och C 4, som prövas av näringsutskottet (NU 1976/77: 36), dels anslaget på kapitalbudgeten V: 10 Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån (s. 355—356). I anslutning till propositionen tar utskottet upp 30 under allmänna motionstiden väckta motioner.

Propositionen

Regeringen har efter föredragning av statsrådet Åsling föreslagit att riksdagen skall

1. godkänna vad som förordats om användning av det s. k. offertsystemet inom det regionalpolitiska stödet,
2. till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 258 450 000 kr.,
3. till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 33 500 000 kr.,
4. medge att för budgetåret 1977/78 statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m. beviljas med sammanlagt högst 30 000 000 kr.,
5. till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.

Motionerna

	Behandlas i utskottets		
	ytr. s.	hemst.	reserv.
1976/77: 161 av fru Håkansson (fp)	26	27	
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att temporärt betrakta Blekinge län som stödområde.			
1976/77: 162 av fru Hörnlund (s) och herr Carlstein (s)	24	22	7
I motionen yrkas att riksdagen uttalar			
1. att Boråsregionen även i fortsättningen bör komma i åtnjutande av regionalpolitiskt stöd,			
2. att lokaliseringsbidrag utgår i Boråsregionen på samma villkor som inom stödområdet under en övergångsperiod,			
3. att företagsetableringar till Borås och Sjuhäradsbygden bör främjas genom s. k. lokaliseringpåverkan.			
1976/77: 163 av herr Nilsson i Östersund m. fl. (s)	20	18	
I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast skapar alternativ sysselsättning i den eller de kommuner i Jämtlands län som drabbas av den i motionen 1976/77: 88 berörda nedläggningen.			
Motiveringen till yrkandet återfinns i motionen 1976/77: 88.			
1976/77: 221 av herr Blomkvist m. fl. (s)	25	24	
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att frågan om sysselsättnings- och näringspolitiska åtgärder för Skaraborgs län upptas till skyndsam prövning.			
1976/77: 297 av herr Ekinge m. fl. (fp)	26	26	
I motionen yrkas			
1. att riksdagen uttalar att Gotland skall hänföras till inre stödområdet,			
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen.			
1976/77: 298 av herr Johansson i Trollhättan m. fl. (s)	25	23	
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen an hålla om att en utredning tillsätts för en långsiktig planering av Dalslands näringsliv.			
1976/77: 301 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s)	10	4	
I motionen yrkas att riksdagen uttalar sig för att Torsbys försättningar som etableringsort för ett industricentrum prövas i den fortsatta planeringen av industricentrasystemets utbyggnad.			

Behandlas i utskottets		
ytr. s.	hemst.	reserv.
	p.	
12	9	2

1976/77: 311 av herr Nilsson i Kalmar m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om att styrning av investeringarna genom etableringskontroll införs, vilket bör ske i samarbete mellan samhället och arbetsmarknadens parter, varvid de fackliga organisationerna skall ges ett reellt inflytande.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motionen 1976/77: 409.

1976/77: 406 av herr Hugosson m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att i skrivelse till regeringen begära att speciella näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtages i Göteborgsregionen för att upprätthålla sysselsättningen inom industri- och sjöfartssektorn samt inom statlig förvaltning och affärsverksamhet.

1976/77: 409 av herr Nilsson i Kalmar m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller

1. att kraftfulla åtgärder vidtas för att motverka nedläggning av företag i Blekinge och Kalmar län samt på Gotland,

2. att regeringen medverkar till att industriinvesteringarna snabbt ökas i Kalmar län och på Gotland,

3. att åtgärder snarast vidtas för lokalisering av statlig verksamhet till regionen,

4. att regeringen tillser att av riksdagen beslutad utlokalisering av vissa delar av televerket till Kalmar fullföljs.

Yrkandet 5 i motionen behandlas av utbildningsutskottet.

1976/77: 410 av fru Ståhlberg m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att sysselsättningsutredningen startar en försöksverksamhet att pågå under ett år inom kommunerna Ragunda och Berg i Jämtlands län i syfte att klarlägga vilka extra åtgärder som erfordras för att dels höja den mycket låga yrkesverksamheten bland kvinnor inom de utpräglade gläsbysgdsmrådena, dels motverka ytterligare utflytning av ungdomar.

1976/77: 534 av herrar Elmstedt (c) och Petersson i Ronneby (c)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att Blekinge län temporärt omfattas av de bestämmelser som gäller inom stödområdet.

Behandlas i utskottets		
ytrr. s.	hemst.	reserv.
	p.	
	17	

1976/77: 535 av fru Hansson m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att kraftfulla åtgärder vidtas för att trygga sysselsättningen i Västerbotten.

1976/77: 543 av herr Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen

23. godkänner de villkor som angetts beträffande handläggning m. m. som angetts i motionen i vad gäller industrihus som uppförts med statligt stöd, 16 14 4

24. godkänner vad som i motionen anförts angående ramar för planeringen av verksamheten i länen för tiden t. o. m. år 1985. 8 1 1

Motionen behandlas beträffande yrkandena 1—22 samt 25—27 i andra sammanhang.

1976/77: 545 av herr Segerstedt m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening uttala, att ett industricentrum snarast bör inrättas i Ånge kommun. 11 5

1976/77: 560 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen anhålla att en utredning tillsätts med uppgift att lägga fram förslag som motverkar utvecklingen mot en allt ensidigare arbetsmarknad i Stockholms län. 29 29

1976/77: 887 av fru Cederqvist m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att regeringen vid samråd gällande företags nyetablering eller utlokalisering medverkar till att en differentiering av näringslivet på bruksorter åstadkoms. 13 10

1976/77: 888 av herr Fagerlund m. fl. (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att kommunal styrelsrepresentation införs i företag som får lokaliseringsmedel, 13 11 3

2. att riksdagen hos regeringen begär att förslag skyndsamt föreläggs riksdagen om kommunal styrelsrepresentation i företag som får lokaliseringsmedel.

1976/77: 890 av herrar Hagel (vpk) och Hallgren (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag till statlig miljövänlig industrisatsning i norra Bohuslän och kompletterande produktion till Uddevallavarvet. 22 20

	Behandlas i utskottets		
	ytr. s.	hemst.	reserv.
	p.		
1976/77: 893 av herr Holmqvist m. fl. (s)	9	1	1
I motionen yrkas att riksdagen uttalar sig för att regeringen i anvisningar till det fortsatta planeringsarbetet anger ett befolkningstal för Malmöhus län år 1985 till mellan 740 000 och 770 000 invånare.			
1976/77: 902 av herr Pettersson i Malmö m. fl. (s)	28	28	
I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen föranstaltar om en sysselsättningsplanering i enlighet med vad som anförs i motionen.			
1976/77: 903 av herr Strömberg i Botkyrka (fp)	30	30	
I motionen yrkas att riksdagen uttalar att den framtida lokaliseringen av statlig verksamhet i Storstockholm i första hand bör ske till kommuner på Södertörn.			
1976/77: 910 av herr Wictorsson m. fl. (s)	29	31	
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av sysselsättnings- skapande åtgärder i Norrtälje kommun.			
1976/77: 976 av herrar Danell (m) och Schött (m)	26	26	
I motionen yrkas att riksdagen uttalar vad som berörts i motionen om särskilda åtgärder i syfte att öka sysselsättningen på Gotland.			
1976/77: 1261 av herr Andersson i Gamleby (s)	11	8	
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att sysselsättningsutredningen genom tilläggsdirektiv ges i uppdrag att komma med förslag som syftar till att ge kommuner som i rikets intresse ålagts särskilda uppgifter som turistområde kompensation i form av särskilda regionalpolitiska stödåtgärder.			
1976/77: 1262 av herr Aspling m. fl. (s)	21	19	
1. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som anförts i denna motion,			
2. att riksdagen hos regeringen anholder om redovisning av regeringens ställningstaganden till länsprogrammet för Värmland och därvid anger vilka insatser regeringen är beredd att göra för att förverkliga det regionalpolitiska målet när det gäller befolkning och sysselsättning.			

Behandlas i utskottets		
yttr. s.	hemst.	reserv.
p.		
15	12, 13	

1976/77: 1264 av herr Eriksson i Ulfsbyn (c)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att statligt bidrag för uppförande av industrilokaler för uthyrning efter regeringens prövning kan medges kommuner inom såväl det inre som det allmänna stödområdet.

1976/77: 1265 av herrar Gustafsson i Borås (fp) och Jonsson i Alingsås (fp)

24   22   7

I motionen yrkas att riksdagen uttalar att Sjuhäradsbygden bör bli föremål för ökade regionalpolitiska insatser.

1976/77: 1266 av herr Gustafsson i Stenkyrka (c)

16   12

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att den i budgetpropositionen föreslagna möjligheten att i vissa fall ge statligt stöd till kommuner i det inre stödområdet för att man skall kunna uppföra industrilokaler för uthyrning även skall gälla Gotlands kommun.

1976/77: 1268 av herrar Hagel (vpk) och Hallgren (vpk)

22   21

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer

1. att den vidtar snabba arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att garantera kvinnorna ökad sysselsättning,

2. att den vidtar arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att skapa en jämnare könsfördelning på arbetsmarknaden och breddar kvinnornas yrkesområden utanför arbetsområden med traditionell kvinnlig könsrollsanknytning,

3. att den med konkreta åtgärder motverkar nedläggningstendensen inom lättindustrin i Göteborg,

4. att den med statliga eller andra medel skapar ersättningsindustrier inom Göteborg för att kompensera de arbetstillfällen som går förlorade genom nedläggning och rationalisering,

5. att den med statliga styrmedel förmår Electrolux-Facit att återta nedläggningsbeslutet eller på annat sätt ta ansvar för de uppsagda, så att de får arbete inom Göteborg.

Regionalpolitikens framtida inriktning

Riksdagen tog i höstas ställning till länsplanering 1974 (prop. 1975/76: 211, AU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 79). Beslutet innebar att regionalpolitiken skall ges en delvis ny inriktning.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande som godkändes av riksdagen anfördes bl. a. att regionalpolitiken bör få en mer decentralistisk inrikt-

ning. Politiken bör förstärkas så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö. Bebyggelsen i glesbygden och mindre tätorter bör underlättas. Strävan bör vara att med olika regionalpolitiska åtgärder inom länen tillgodose bygder och orter med en negativ utveckling så att det skapas en bättre inomregional balans. Det regionalpolitiska stödet bör utformas så att det i ökad grad tar hänsyn till sysselsättningseffekten. Geografiskt indelade stödområden har visat sig vara en otillräcklig metod för att styra det regionalpolitiska stödet. Ett mera flexibelt system som knyter an till även andra kriterier bör utredas. Vidare angav utskottet att nya överväganden bör göras om principerna för och utformningen av den regionala strukturen. Ortsklassificeringssystemet bör utvärderas och alternativa möjligheter för ett ortssystem prövas. Centrala uppgifter beträffande den regionala planeringen bör föras över på landstingen.

Riksdagsbeslutet innebar vidare att med vissa preciseringar befolkningsramar för länen fastställdes för år 1985 samt att vissa justeringar gjordes i ortsplänen. Riksdagen begärde dessutom en utvärdering av ortsplansystemet mot bakgrund av behovet av en grundläggande bedömning av ortsplansens framtida roll.

Riksdagens beslut har föranlett regeringen att utfärda förordningen (1977: 2) om ändring i cirkuläret (1973: 24) till statsmyndigheterna om iakttagande av beslutet av den regionala utvecklingen. Vidare har regeringen utfärdat förordningen (1977: 88) om länsplanering. Enligt denna skall länsplaneringen genomföras dels som fullständig planering i regel vart femte år, dels som en årlig uppföljning och utvärdering av den fullständiga planeringen. Den årliga redovisningen skall i form av en rapport lämnas till regeringen. Den första redovisningen skall lämnas i september 1977.

Regeringen har i mars i år givit länsstyrelserna föreskrifter och riktlinjer för fullföljande av länsplanering 1974. Utöver dessa generella anvisningar kommer regeringen att ge länen särskilda synpunkter på planeringens inriktning.

Beslut om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten avses bli fattat våren 1978. Sysselsättningsutredningen (A 1974: 02) har i maj 1976 genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att se över formerna för det regionalpolitiska stödet efter utgången av budgetåret 1977/78. I tilläggsdirektiven framhålls bl. a. att en utgångspunkt för utredningsarbetet bör vara riksdagens beslut med anledning av prop. 1975/76: 211 om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik (AU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 79). En annan utgångspunkt skall vara att de nuvarande stödformerna även i framtiden bildar stommen i verksamheten. Bland de frågor som utredningen särskilt skall behandla är indelningen i stödområden samt avvägningen mellan stöd som inriktas på kapitalkostnader resp. personalkostnader.

Utskottet

Befolkningsramarna

Som tidigare redovisats fattade riksdagen i höstas beslut om de befolkningsramar i länen för år 1985 som skall ligga till grund för planeringen. Ramarna, som återges i det följande, stämmer överens med vad som föreslogs av den socialdemokratiska regeringen i propositionen 1975/76: 211.

Befolkningsramar för planeringen i länen

Invånare i tusental

Län	Folkmängd 1976	Befolknings- ramar för 1985
Stockholm	1 501	1 530—1 590
Uppsala	233	240— 250
Södermanland	252	250— 260
Östergötland	389	390— 410
Jönköping	302	300— 315
Kronoberg	170	170— 180
Kalmar	241	240— 250
Gotland	55	53— 55
Blekinge	155	155— 165
Kristianstad	274	270— 280
Malmöhus	740	740— 770
Halland	223	225— 240
Göteborgs och Bohus	714	720— 750
Älvsborg	420	415— 435
Skaraborg	264	260— 270
Värmland	285	280— 290
Örebro	274	270— 280
Västmanland	260	265— 275
Kopparberg	283	280— 290
Gävleborg	295	295— 305
Västernorrland	268	265— 280
Jämtland	134	130— 140
Västerbotten	238	240— 250
Norrbotten	266	275— 290
Riket	8 236	8 258—8 620

Riksdagen gjorde dessutom följande preciseringar för de olika länen (AU 1976/77: 7):

Planeringen skall i fråga om Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län inriktas primärt på de undre delarna av planeringsramarna. I fråga om Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Gotlands län skall planeringen inriktas primärt på de övre delarna av planeringsramarna. Beträffande övriga län skall planeringen inriktas primärt på mellandelen av planeringsramarna.

I den socialdemokratiska partimotionen 543 tar man upp frågan om utformningen av befolkningsramarna. Motionärerna synes uppfatta riksdagsuttalandena om planering primärt efter viss del av resp. ram

som övergång till ett system med fasta befolkningstal (nedre, övre resp. medeltalet i de angivna ramarna). Konsekvenserna blir, enligt motionärerna, anmärkningsvärda. För Malmöhus län fordras sålunda en netto-utflyttning för att balansera den befolkningstillväxt som uppkommer genom ökning av antalet födda, medan skogslänen skall planera för en ökning med hela 85 000 invånare. I motionen begärs att riksdagen skall "undanröja de problem som skapades genom att fasta befolkningstal infördes i den regionala planeringen och återge kommuner och länsorgan den handlingsfrihet som förutsattes i det socialdemokratiska förslaget". Herr Holmqvist m. fl. (s) vänder sig i motionen 893 mot uttalandet om planeringen i Malmöhus län efter nedre delen av ramen 740 000—770 000 invånare och vill att riksdagen skall begära att regeringen anger ett befolkningstal för länet till mellan de angivna invånarantalerna.

Båda motionerna bygger enligt utskottets mening på en missuppfattning av riksdagens beslut om befolkningsramarna. Riksdagens beslut innebär att de befolkningsramar som återges i tabellen ovan gäller i sin helhet för samliga län. Att riksdagen givit anvisningar om vilken del av ramarna som *i första hand* primärt skall ligga till grund för planeringen innebär inte att tekniken med ramar övergivits. Metoden att ge sådana preciserade anvisningar använde riksdagen f. ö. även år 1972 för planeringen i skogslänen och är alltså inte någon principiell nyhet. Att riksdagens beslut förra året har den här återgivna innebörden framgår bl. a. av den av regeringen utfärdade förordningen, SFS 1977: 2. Enligt denna förordning gäller dessutom att statliga myndigheter, som i sin planering har att utgå från de angivna befolkningsramarna, skall hålla en planeringsberedskap för att möta de problem som uppstår om utvecklingen skulle komma att avvika väsentligt från vad som antagits. Till detta kommer att utskottet i betänkandet 1976/77: 7 betonade att det i samband med fastställandet av de regionalpolitiska medel som skall gälla efter den 1 juli 1978 kan bli aktuellt att justera planeringstalen för länen.

Av vad utskottet anfört framgår att riksdagsbeslutet beträffande befolkningsramarna innebär tillräcklig flexibilitet och inte en låsning av det slag som påstås i den socialdemokratiska partimotionen. Yrkanget i motionen bör därför avslås. Av det anförda framgår också att det inte finns skäl att bifalla motionen av herr Holmqvist m. fl. (s). Ett bifall till denna skulle f. ö. innebära en övergång till ett fast befolkningstal för Malmöhus län, vilket skulle strida mot både riksdagsbeslutet och intentionerna i den socialdemokratiska partimotionen.

Regionalpolitiskt stöd

För femårsperioden 1973/74—1977/78 gäller en *beslutsram* om 4 000 milj. kr. för det regionalpolitiska stödet. Inom denna ram har beräknats

850 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 2 650 milj. kr. för lokaliseringslån, 325 milj. kr. för utbildnings- och introduktionsstöd, 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd samt 25 milj. kr. för bidrag till Norrlandsfonden. Dessutom får tas i anspråk outnyttjat utrymme av de beslutsramar som var fastställda för treårsperioden 1970/71—1972/73. Å andra sidan skall beslutsramen också inrymma kostnaderna för pågående försöksverksamhet med statliga industricentra.

I propositionen anses det f. n. inte vara aktuellt att vidga beslutsramen. Däremot föreslås att försök med ett s. k. *offertsystem* skall inrymmas i ramen.

Offertsystemet behandlades i samband med statsmakternas beslut år 1969 att bilda Statsföretag AB. Systemet innebär att man från detta företag eller från kooperativa eller privata företag begär offert på angelägna projekt för vilka de reguljära regionalpolitiska stödformerna inte bedöms vara tillräckliga för att projekten skall komma till stånd. I propositionen föreslås att försök med denna metod skall göras dels för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i Norrbottens län, dels för att främja nyetableringar i skogslänens inre delar. Verksamheten är tänkt att bedrivas inom en ram av 40 milj. kr., som skall avräknas mot gällande delram för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån. Utskottet biträder förslaget. Som förutsätts i propositionen bör resultaten av försöksverksamheten utvärderas och redovisas.

Propositionens beräkning av anslagsbehovet för *Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet* framgår av nedanstående sammanställning.

	1975/76 Utgift	1976/77 Anslag	1977/78 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Lokaliseringsbidrag	124 635 000	163 500 000	+ 500 000	+ 500 000
Utbildningsstöd	} 52 639 000	37 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Introduktionsstöd				
Sysselsättningsstöd				
Infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m.	20 000	1 000 000	—	—
Förvaltningskostnader	2 387 000	5 000 000	—	+ 450 000
	210 999 000	264 500 000	-6 500 000	-6 050 000

Utskottet lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen beträffande anslaget och dess användning.

Från anslaget lämnas bidrag till Stiftelsen Industricentras förvaltningskostnader.

Den fortsatta utbyggnaden av *industricentra* behandlas i två motioner. I motionen 301 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s) begärs att *Tors-*

bys förutsättningar som etableringsort skall prövas i den fortsatta planeringen av verksamheten. Herr Segerstedt m. fl. (s) yrkar i motionen 545 att riksdagen skall uttala sig för att ett industricentrum snarast inrättas i *Ånge*.

Riksdagen fattade på våren 1976 beslut om den fortsatta utbyggnaden av statliga industricentra (prop. 1975/76: 185, InU 43, rskr 369). I det sammanhanget prövades möjligheterna att förlägga industricentra till ett antal orter i landet, däribland Torsby och Ånge. Beslutet innebar att pågående försöksverksamhet med anläggningarna i Strömsund och Lycksele skulle utvidgas med två nya centra, lokaliserade till Ljusdal resp. Haparanda. Därutöver beslöts, på förslag av inrikesutskottet, att prioritet i nästa etapp skulle ges åt Ånge och Vilhelmina. Regeringen har i enlighet med riksdagens beslut uppdragit åt stiftelsen att planera nya industricentra i Ljusdal och Haparanda samt ytterligare lokaler vid de redan befintliga anläggningarna i Strömsund och Lycksele.

Utskottet kan inte finna att riksdagen har skäl att ompröva sitt förra året fattade beslut om den fortsatta verksamheten med industricentra och avstyrker därför motionerna 301 och 545.

Utskottet återkommer till frågan om statligt stöd till kommunala industrilokaler under avsnittet om stödåtgärder i glesbygder.

Till *Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån* föreslås i propositionen ett oförändrat anslag av 600 milj. kr. Utskottet biträder förslaget och har inte heller någon erinran mot att ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte vidgas från 25 till 30 milj. kr. med hänsyn till att statliga garantier numera kan ges för lån såväl till rörelsekapital som till marknadsföringsåtgärder.

Huvuddelen av det regionalpolitiska stödet styrs till det allmänna stödområdet samt till gränsområdet till det området, den s. k. grå zonen. I AU 1976/77: 7, s. 26—28 redovisas hur lokaliseringstödet har fördelats i riket. I propositionen 1976/77: 95, bilaga 2, föreslås att kommuner utanför dessa områden för viss tid skall kunna ingå i den grå zonen om särskilt svårlösta sysselsättningsproblem föreligger. Utskottet har tillstyrkt detta förslag i betänkandet AU 1976/77: 26.

Till sist i detta avsnitt tar utskottet upp en motion, 1261 av herr Andersson i Gamleby (s), som rör *regionalpolitiskt stöd i områden till vilka på grund av riksintressen s. k. miljöstörande industrier inte får lokaliseraras*. Motionären pekar på de s. k. obrutna kusterna och nämner särskilt skärgårdsområdena i norra Kalmar län och i sydöstra Östergötland. I motionen yrkas att riksdagen skall begära att sysselsättningsutredningen skall få tilläggsdirektiv som syftar till att särskilda regionalpolitiska stödåtgärder skall kunna sättas in som kompensation för uteblivna möjligheter att bygga ut tyngre industri.

Sysselsättningsutredningen har, som nämns i motionen, fått i upp-

drag att se över de former för det regionalpolitiska stödet som skall gälla efter utgången av budgetåret 1977/78. En utgångspunkt skall därvid vara riksdagens beslut med anledning av propositionen 1975/76: 211. Arbetsmarknadsutskottet, som behandlade propositionen, förutsatte att utredningen skulle redovisa hur ett system som bygger på även andra kriterier än enbart geografiska avgränsningar (stödområden) kan utformas.

Enligt utskottets uppfattning är förhållanden av det slag som tas upp i motionen en faktor som skall vägas in vid prövning av regionalpolitiska stödåtgärder. Utskottet räknar med att frågan kommer att behandlas inom ramen för sysselsättningsutredningens arbete med de regionalpolitiska medlen, och motionen synes därför inte behöva föranleda någon åtgärd.

Samhällets inflytande över företagens etableringar m. m.

Mot bakgrund av den regionala utvecklingen i Kalmar, Blekinge och Gotlands län yrkar herr Nilsson i Kalmar m. fl. (s) i motionen 311 att *etableringskontroll* skall införas för att styra företagens investeringar. Genom en sådan kontroll skall inflytande tillförsäkras samhället och de fackliga organisationerna.

Frågan om någon form av etableringskontroll behandlades av utredningen om regionalpolitiska styrmedel i betänkandet SOU 1974: 82. I propositionen 1975/76: 211 lades inte fram något förslag på grundval av utredningens betänkande. I stället introducerades ett nytt system för lokaliseringpåverkan, som bygger på en överenskommelse med Sveriges industriförbund. Överenskommelsen innebär att de 170 största industriföretagen skall informera en delegation som är knuten till regeringens kansli om sina investeringsplaner. På detta sätt skall det skapas bättre möjligheter att påverka företagen att förlägga sina investeringar till sådana orter som har allvarliga sysselsättningsproblem. Det har förutsatts att systemet skall kunna byggas ut till att omfatta även kooperativa produktionsföretag samt företag inom service och handel.

Genom förslaget om lokaliseringpåverkan fördes frågan om lagstiftning om etableringskontroll t. v. åt sidan. I propositionen uttalades emellertid att om det nya systemet skulle visa sig otillräckligt borde starkare styrmedel i form av etableringskontroll kunna tillgripas. Skiss till en sådan lagstiftning lades också fram.

Arbetsmarknadsutskottet (AU 1976/77: 7) godtog propositionen beträffande lokaliseringpåverkan och uttalade att det för dagen inte fanns anledning att ta ställning till behovet av lagstiftning och hur en sådan borde utformas om frågan blev aktuell. Representanterna i utskottet för socialdemokraterna reserverade sig till förmån för de i propositionen angivna riktlinjerna för en lagstiftning, om en sådan befanns erforderlig. Riksdagen följde utskottet i sitt i december 1976 fattade beslut.

Enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl för riksdagen att nu ompröva sitt i höstas gjorda ställningstagande. Utskottet avstyrker därför motionen 311.

I detta sammanhang tar utskottet upp motionen 887 av fru Cederqvist m. fl. (s). I motionen yrkas mot bakgrund av förhållandena i Gävleborgs län att riksdagen skall uttala att regeringen vid samråd om företags nyetablering eller utlokalisering medverkar till att *differentiera näringslivet på bruksorter*.

Utskottet vill för sin del framhålla att ett av de primära målen för den regionalpolitiska stödverksamheten är att åstadkomma differentierade arbetsmarknader. För länsstyrelser och andra organ som arbetar med regionalpolitiska frågor är detta ett ständigt aktuellt problem, som kontinuerligt bearbetas. Detta gäller självfallet även för den till regeringens kansli knutna etableringsdelegationen, som startade sitt arbete den 1 juli förra året.

I sammanhanget bör också nämnas att en särskild arbetsgrupp tillsatts för att arbeta med bl. a. sysselsättningsfrågorna i samband med de strukturella förändringar som kan aktualiseras inom stålindustrin. I gruppen ingår representanter för regeringskansliet och de fackliga organisationerna. Arbetsgruppen skall överväga vilka särskilda åtgärder som kan komma att krävas från samhällets sida för att säkra sysselsättningen på berörda orter. Arbetet med analyser av näringslivets sammansättning och utvecklingstendenser samt arbetsmarknadssituationen i de aktuella kommunerna har redan inletts. Arbetsgruppen, som löpande skall hålla kontakt med berörda kommuner och länsstyrelser, har alltså till uppgift att göra övergripande bedömningar av sysselsättningssituationen i berörda kommuner. Därefter får behovet av arbetsmarknads- och regionalpolitiska åtgärder prövas.

Med hänsyn till det anförda behövs inte något uttalande av det slag motionärerna begär. Motionen avstyrks därför.

En fråga som rör samhällets insyn i lokaliseringsföretag tas upp i motionen 888 av herr Fagerlund m. fl. (s). Motionärerna anser det angeläget att kommunerna får en bättre kännedom om företagens planer med hänsyn till bl. a. planering av kommunala investeringar m. m. I motionen yrkas med hänvisning härtill att *kommunal styrelserepresentation skall införas i företag som får lokaliseringstöd*.

Utskottet har förståelse för det syfte som ligger bakom motionen, nämligen att förbättra kommunernas kännedom om utvecklingen i företagen. För att tillgodose önskemål av det slaget permanentades förra året det s. k. DIS-systemet (prop. 1975/76: 166) som innebär skyldighet för näringsidkare att till samhällets organ lämna upplysningar om bl. a. sysselsättning och väntad ekonomisk utveckling av verksamheten. Då förslaget härom genomfördes diskuterades frågan om kommunal representation i större företag. Dåvarande industriministern Rune Johansson

beslöt emellertid att inte lägga fram något förslag om sådan representation. Riksdagen hade samma inställning (NU 1975/76: 68). Näringsutskottet har i ett nyligen avgivet betänkande bekräftat denna uppfattning (NU 1976/77: 30).

Utskottet vill i anslutning till den aktuella motionen anmärka att frågan om information från företag till kommuner är ett generellt problem. Det finns knappast anledning att konstruera särskilda regler för företag som fått lokaliseringstöd. Om det f. ö. i det enskilda fallet av något skäl bedöms som önskvärt med kommunal representation i ett stödföretags styrelse, kan den frågan lösas genom att sådan representation föreskrivs som villkor för stöd. Med hänvisning till det anförda och då informationsfrågan i första hand bör lösas inom ramen för DIS-systemet avstyrker utskottet motionen.

Särskilda stödåtgärder i glesbygder

Från anslaget finansieras stöd till hemarbete m. fl. aktiviteter i glesbygder enligt nedanstående sammanställning. Ansvar för verksamheterna är fördelat på statens industriverk, arbetsmarknadsstyrelsen, statens vägverk samt vissa företagareföreningar och kommuner.

I regeringens kansli har sedan år 1973 funnits en särskild arbetsgrupp för glesbygdsfrågor. Till arbetsgruppen knöts år 1974 en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Den 17 februari i år beslöt regeringen att ersätta de båda grupperna med ett särskilt organ, glesbygdsdelegationen, med uppgift att bereda, samordna och intensificera regeringens glesbygdsinsatser.

	1975/76 Utgift	1976/77 Anslag	Beräknad ändring 1977/78	
			Statens industriverk och AMS	Föredra- ganden
Hemarbete m. m.	3 725 000	3 500 000	+ 500 000	—
Stöd till företagare- föreningar	740 000	1 500 000	— 500 000	— 500 000
Kommunala syssel- sättningsinsatser	8 836 000	9 000 000	—	+ 3 000 000
Åtgärder i Vindelälvs- området	7 102 900	15 100 000	-15 100 000	-15 100 000
Särskilda sysselsätt- ningsinsatser	—	—	—	+17 000 000
	20 403 900	29 100 000	-15 100 000	+ 4 400 000

Glesbygdsstöd till *hemarbete* administreras av företagareföreningarna i skogslänen. Vissa delar av hemarbetet berörs av förslagen i betänkandet Organisation för skyddat arbete (SOU 1975: 82). För nästa budgetår beräknas ett oförändrat belopp om 3,5 milj. kr.

Anslagsposten *Stöd till företagareföreningar* används för bidrag till speciella projekt som främjar företagsamhet i glesbygder och skärgårdar. I enlighet med industriverkets förslag beräknas ett med 0,5 milj. kr. sänkt belopp för ändamålet.

Försök med intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser, *IKS-verksamhet*, bedrivs under innevarande budgetår i tolv kommuner. För att ge berörda kommuner kompensation för pris- och löncökningar i den fortsatta verksamheten föreslås att anslagsposten räknas upp från 9 till 12 milj. kr. Däremot är det inte avsett att utvidga IKS-verksamheten till fler kommuner. Verksamheten behandlas inom sysselsättningsutredningen. Dess framtida utformning kan enligt propositionen också påverkas av den inom arbetsmarknadsdepartementet pågående översynen av reglerna för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten.

Medlen under posten *Åtgärder i Vindelälvsområdet* har finansierat utbyggnaden av länsväg 363 och andra vägar inom området. Dessa vägarbeten väntas bli slutförda under innevarande budgetår. Fortsatt medelsanvisning är sålunda inte erforderlig.

Utskottet lämnar medelsberäkningen under ovannämnda anslagsposter utan erinran.

I propositionen föreslås att en ny post, benämnd *Särskilda sysselsättningsinsatser*, förs upp under anslaget. För ändamålet beräknas 17 milj. kr.

Den nya anslagsposten är avsedd att användas för följande slag av särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygder.

Bidrag skall i vissa fall kunna ges till kommuner som i mindre orter i det inre stödområdet uppför *industrilokaler för uthyrning*. Stödet bör, framhålls det i propositionen, ges formen av ett regionalpolitiskt motiverat och långsiktigt sysselsättningsskapande medel samtidigt som man beaktar kraven på en jämn och stabil sysselsättning inom byggnadsverksamheten. Stödets storlek och övriga villkor skall avgöras från fall till fall och i princip ansluta till vad som gäller för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån.

Därjämte är avsikten att medel från anslagsposten skall kunna finansiera dels vissa projekt i det åtgärdsprogram för Vindelälvsområdet som har lagts fram av länsstyrelsen i Västerbottens län, dels statligt stöd till särskilda arbetsgrupper som har bildats med uppgift att skapa ökad sysselsättning i glesbygder.

Som nyss nämnts förutsätts i propositionen att det föreslagna stödet till kommunala industrihus skall förbehållas mindre orter i det inre stödområdet. Herr Eriksson i Ulfsbyn (c) yrkar i motionen 1264 att stöd skall kunna utgå till kommuner i hela *allmänna stödområdet*. Yrkandet motiveras med att de sysselsättnings- och regionalpolitiska skälen för ett statligt stöd till kommuner i det inre stödområdet även är giltiga för kommuner inom det allmänna stödområdet. I motionen 1266

av herr Gustafsson i Stenkyrka (c) yrkas att stödet skall kunna ges även till *Gotlands kommun*. Herr Ekinge m. fl. (fp) är inne på samma tankegång i motionen 297, som behandlas längre fram i betänkandet.

Utskottet är inte berett föreslå att stödet till uppförande av kommunala industrihus utvidgas till hela det allmänna stödområdet. Däremot finns det skäl för att inbegripa Gotlands län i stödverksamheten, och utskottet föreslår därför i anslutning till motionerna denna förändring i regeringens förslag.

Herr Palme m. fl. (s) framhåller i motionen 543 att det är angeläget att det nya stödet till kommunala industrilokaler inte får till effekt att industrier dras bort från redan industrifattiga kommuner. Stödet får inte heller bli ett konkurrensmedel mellan kommuner. Motionärerna föreslår att för stödet skall i princip gälla de regler som antagits för Stiftelsen Industricentras anläggningar.

Vid statsmakternas fastställande av finansieringsprinciper för de statliga industricentra (prop. 1973: 50 s. 81, InU 1973: 7 s. 46, rskr 1973: 248) ansågs nödvändigt att dessa centra kan erbjuda en hyresnivå som framstår som konkurrenskraftig i förhållande till de kostnader företagen kan räkna med vid uppförande av egna industrilokaler med statligt lokaliseringsstöd. På grund härav bestämdes bl. a. att byggnadskostnaderna skulle till 65 % täckas bidragsvägen.

Enligt utskottets mening bör inte storleken av det bidrag som skall utgå till uppförande av kommunala industrilokaler låsas vid en fix nivå. Propositionens förslag om anknytning till principerna för beviljande av lokaliseringsbidrag/avskrivningsslån medför att bidragets storlek liksom övriga villkor får prövas från fall till fall med hänsyn till det aktuella projektets regionalpolitiska angelägenhetsgrad och andra faktorer. Utskottet anser att förslaget i propositionen ger utrymme för en i sammanhanget önskvärd flexibilitet vid fastställande av bidragsvillkoren och biträder därför detsamma.

Propositionsförslaget innebär vidare att bidragsärendena kommer att handläggas på regeringsnivå. I motionen 543 yrkas att bidragen skall beviljas av arbetsmarknadsstyrelsen. Tanken är att man härigenom kan få ett enklare handläggningsförfarande.

Handläggningen av bidragsärendena förutsätter i varje enskilt fall särskilda överväganden av samhällsekonomisk och regionalpolitisk art. Det talar för att ärendena avgörs av regeringen. Därmed ansluter man också till den beslutsordning som sedan gammalt gäller i de fall industrilokaler av likartat slag planeras bli uppförda som kommunala beredskapsarbeten. Utskottet biträder således propositionens förslag även i denna del.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag om bidrag från förevarande anslag till uppförande av kommunala industrilokaler. Till följd härav avstyrks motionen 543 i aktuella delar. Vad i

övrigt föreslagits i propositionen beträffande användningen av den nya anslagsposten Särskilda sysselsättningsinsatser föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Avslutningsvis i detta avsnitt tar utskottet upp motionen 410 av fru Stålberg m. fl. (s), vari begärs försök med *sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygdskommuner*. Försöken bör enligt motionärerna bedrivas i sysselsättningsutredningens regi och pågå under ett år. Syftet skall vara att klarlägga vilka åtgärder som behövs för att höja den låga yrkesverksamhetsgraden bland kvinnor i utpräglade glesbygdsområden samt att motverka ytterligare utflyttning av ungdomar. Försöken tänks omfatta dels differentierade bidrag till beredskaps- och IKS-arbeten, lämpliga för kvinnor och ungdomar, dels extra stimulausmedel till daghemsbyggande samt till kollektivtrafik för att underlätta arbetsresor, dels ock medel till projekt för att bearbeta attityder hos arbetsgivare och aktuella målgrupper för att bryta traditionella yrkesval och rekryteringar. Motionärerna förordar att försöken kommer till stånd i kommunerna Berg och Ragunda.

Utskottet erinrar om att med propositionens förslag — som biträts av utskottet — kommer nästa budgetår en väsentligt vidgad medelsram att stå till förfogande för bedrivande av IKS-arbeten. Därmed ökas möjligheterna att ytterligare differentiera dessa arbeten till förmån inte minst för kvinnorna i glesbygdskommunerna. Försök med kommunal sysselsättningsplanering och lokal trafikplanering bedrivs redan i sysselsättningsutredningens regi. I övrigt hänvisas till de intensifierade insatser som avsetts med tillsättandet av den tidigare nämnda glesbygdsdelegationen samt till det tidigare nämnda övergripande arbetet med uppföljning och utvärdering av länsplanering 1974 med anledning av riksdagens beslut i höstas om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik. I det arbetet ingår att analysera behovet av åtgärder för att undanröja förvärvshinder. Det gäller bl. a. barnomsorgen, kollektivtrafiken och arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att ge lokalt bundna sysselsättning. En första rapport skall lämnas av länsstyrelserna i september 1977.

Mot bakgrunden av det anförda finner utskottet det inte motiverat att föreslå riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionen 410 som för den skall avstyrks.

Åtgärder i vissa orter och områden

Riksdagen fastställde i höstas riktlinjer av delvis nytt slag för regionalpolitiken. Arbetet med att konkretisera dessa riktlinjer på länsplanet pågår f. n. När det gäller de regionalpolitiska medlen kommer riksdagen att nästa vår få ta ställning till hur dessa skall vara utformade under de kommande åren. På s. 6 och 7 lämnas en översiktlig redovisning av riksdagens beslut och den planering m. m. som f. n. pågår.

De i detta avsnitt behandlade motionerna rör sysselsättningsfrågor i olika delar av landet. I motionerna begärs åtgärder av skilda slag från statens sida. Med anledning därav vill utskottet inledningsvis anföra följande.

För att angripa sysselsättningsproblemen fordras åtgärder på både kortare sikt inom arbetsmarknadspolitikens ram och längre sikt inom regionalpolitiken. När det gäller regionalpolitiken är det riksdagens uppgift att fastställa mål och dra upp riktlinjer för politiken. Riksdagen anger dessutom vilka metoder som skall användas för att nå målen och anvisar erforderliga penningmedel. Däremot är det inte riksdagens sak att i detta sammanhang ta ställning till konkreta projekt eller i övrigt detaljprioritera inom de ramar som ställs till förfogande.

Motionerna behandlar olika landsdelar men täcker långtifrån hela landet. Utskottet kommer i det följande att lämna en viss redovisning av problemen i de i motionerna aktualiserade områdena. Den omständigheten att utskottet inskränker sin redovisning till sådana orter och områden som tagits upp i motionerna innebär inte att andra delar av riket skulle ha mindre problem från regionalpolitisk synpunkt. Tvärtom är det så att en del av de regioner som inte behandlas här — t. ex. Norrbotten — har utomordentligt allvarliga problem.

För hela landet gäller som tidigare sagts att det f. n. pågår en probleminventering och uppföljning av länsplanering 1974 och att riksdagen nästa år kommer att få ta ställning till de regionalpolitiska medlens utformning. Det anförda kan sägas vara ett generellt svar på motionerna som i det följande skall behandlas något mera detaljerat.

Utskottet tar först upp sysselsättningssituationen i *Västerbotten*.

Flyttningen från länet har under en lång följd av år varit omfattande och främst gällt yngre åldersgrupper. Länet har dock de senaste två åren haft en positiv befolkningsutveckling. Genom att de traditionella basnäringarna jord- och skogsbruk minskat och nya sysselsättningstillfällen inom industri och service tillkommit främst i tätorterna har flyttningen inom länet varit stor. Tendensen mot en allt sämre inomregional balans har emellertid bromsats upp under senare år.

Arbetslösheten är som i alla Norrlandslän större än i riket i övrigt. I synnerhet kvinnor och ungdomar är utsatta. I slutet av februari i år fanns drygt 3 200 kvarstående arbetssökande utan arbete registrerade, vilket dock innebär en viss minskning i förhållande till året före. En orsak härtill torde vara sänkningen av pensionsåldern. En annan orsak är ett ökat antal personer i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbete. Under februari månad i år uppgick antalet personer i dessa verksamheter till ca 4 750.

Mot bl. a. den här angivna bakgrunden begär fru Hansson m. fl. (s) i motionen 535 kraftfulla insatser för att trygga sysselsättningen i länet. Motionärerna pekar på de stora problem som uppstår i länet speciellt

för kvinnorna genom nedskärningarna vid Algots Nord AB och på behovet av kraftfulla och snabba insatser för att lösa dessa problem. Vidare bör länets ungdomar kunna erbjudas sysselsättning på sin hemort vilket är av stor betydelse för kommunernas möjlighet till utveckling. Motionärerna kräver en fortsatt industriell utveckling i länet genom bl. a. att länets naturliga resurser i malmen, skogen och vattenkraften tas till vara. En ökad vidareförädling av dessa råvaror inom länet kan enligt motionen ge ett betydande antal nya arbetstillfällen, vilket i sin tur innebär en bredare bas för annan industriell produktion.

Utskottet är medvetet om att insatser måste göras för att förbättra sysselsättningssituationen i länet. Detta framhölls f. ö. vid en uppvaktning från länet inför arbetsmarknads- och näringsutskotten i mars månad i år. När det gäller ett av problemområdena i länet, Vindeldalen, betonade utskottet i höstas bl. a. vikten av att arbetet med att realisera ett framtaget åtgärdsprogram för området bedrivs med kraft av berörda departement och myndigheter. Utskottet ansåg att insatser som ger bestående arbetstillfällen borde komma i första hand, men även åtgärder som på kort sikt förbättrar sysselsättningsläget borde självfallet vidtas. Uttalandet gavs regeringen till känna. Särskilda medel för området har, som tidigare redovisats, beräknats på glesbygdsanslaget.

I fråga om utvecklingen inom tekobranchen i länet vill utskottet hänvisa till de stödåtgärder för bl. a. Algots Nord AB som riksdagen tidigare i år beslutat om (prop. 1976/77: 58, AU 1976/77: 15) samt det förslag till åtgärder (prop. 1976/77: 105) för textil- och konfektionsindustrierna som regeringen lade fram i mars månad i år och som kommer att behandlas av utskottet i AU 1976/77: 30 och av näringsutskottet i NU 1976/77: 41. I sammanhanget bör nämnas att industriminister Åsling den 22 april i år i svar på fråga i kammaren framhöll att såväl arbetsmarknadspolitiska som regionalpolitiska medel kommer att ställas till förfogande i bl. a. Skellefteå med anledning av driftinskränkningarna vid Algots Nord AB. Alla seriösa projekt som kan ge nya arbetstillfällen kommer enligt industriministern att prövas. Han lovar också att etableringsdelegationen skall ägna särskild uppmärksamhet åt utvecklingen i bl. a. Skellefteå.

Vad beträffar sysselsättningssituationen för ungdom i länet vill utskottet erinra om att försöksverksamhet med intensifierad arbetsförmedling m. m. för ungdom i bl. a. Skellefteå f. n. pågår i sysselsättningsutredningens regi.

De sysselsättningsproblem som motionärerna tar upp är alltså föremål för uppmärksamhet i skilda sammanhang. Det gäller naturligtvis inte minst arbetet med länsplaneringen, där en rapport från länsstyrelsen kan väntas i september. Med hänvisning till det anförda bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

Sysselsättningsituationen i ett par orter i *Jämtland* tas upp i motionen 163 av herr Nilsson i Östersund m. fl. (s). Bakgrunden är ett beslut att kriminalvårdsanstalten i Ulriksfors och det allmänna häktet i Östersund skall läggas ned. I motionen 88, som behandlas i justitieutskottet, begär samma motionärer en omprövning av beslutet att lägga ned de berörda verksamheterna, och i den aktuella motionen 163 yrkas att alternativ sysselsättning skall skapas om nedläggningen genomförs.

Justitieutskottet har i dagarna tagit ställning till motionen 88. Utskottet uttalar i sitt betänkande JuU 1976/77: 29 att övervägande skäl talar för att allmänna häktet i Östersund inte bör läggas ned. En viss reducering av antalet platser synes emellertid enligt utskottet motiverad med hänsyn till den låga beläggningen. De närmare övervägandena härvidlag bör ankomma på regeringen. När det gäller frågan om nedläggning av Ulriksfors anser justitieutskottet att det bl. a. mot bakgrund av situationen på arbetsmarknaden i kommunen bör vara möjligt att dröja med nedläggningen utöver den frist — den 30 juni 1979 — som regeringen bestämt. I avvaktan på nedläggningen bör också enligt justitieutskottet undersökas om det kan vara möjligt att utnyttja anstalten eller delar av denna för annan verksamhet. I reservationer uttalar socialdemokraterna i utskottet bl. a. att det allmänna häktet i Östersund inte bör läggas ned samt att Ulriksforsanstalten skall finnas kvar med en viss reducering av platsantalet.

Regeringen uppdrog den 20 januari i år åt arbetsmarknadsstyrelsen att, i samråd med kriminalvårdsstyrelsen och statens personalnämnd, medverka vid genomförande av bl. a. nedläggning vid Ulriksfors i syfte att bereda annan anställning åt dem som berörs av nedläggningen. Arbetsmarknadsstyrelsen skall vidare enligt beslutet verka för att ytterligare arbetstillfällen tillförs kommunen.

Som framgår av det anförda kan motionen 163 i huvudsak anses vara tillgodosedd. Någon åtgärd från riksdagens sida är därmed inte aktuell.

Värmlands län vidkändes under 1960-talet en årlig minskning av folkmängden. Befolkningen gick under denna period ned med ca 5 500 personer. Befolkningsutvecklingen har dock visat positiva tal de senaste tre åren. Åldersstrukturen i länet är ogynnsam med en i förhållande till genomsnittet för riket större andel personer i högre åldrar.

Utvecklingen i länet har också inneburit inomregionala problem. En ökande andel av befolkningen är bosatt i Karlstadsregionen medan i synnerhet de norra och västra delarna av länet har minskat sina andelar. Denna utveckling har dock dämpats under de senaste åren.

Näringslivet i länet har under de senaste årtiondena genomgått en omfattande strukturomvandling. Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruket har minskat betydligt, men andelen sysselsatta inom dessa

näringsgrenar är högre än i riket i genomsnitt. Även andelen sysselsatta inom industrin är förhållandevis hög, medan servicenäringarnas andel visar lägre tal än genomsnittet för riket. Den aktuella arbetslöshetsstatistiken visar att antalet arbetslösa kassamedlemmar minskat något sedan förra året. Antalet uppgick till bortemot 2 500 under februari månad i år. Andelen arbetslösa kvinnor har dock ökat från 38 till 44 procent. Det kan antas att bl. a. sänkningen av pensionsåldern har påverkat arbetslöshetstalen.

Under senaste året minskade antalet lediga platser med ca 100 och uppgick i februari i år till knappt 900. Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning ökade betydligt under året medan antalet personer i beredskapsarbete var i stort sett konstant.

I motionen 1262 av herr Aspling m. fl. (s) föreslås en rad åtgärder i syfte att förbättra arbetsmarknadsläget i länet. Både de akuta och de mera långsiktiga problemen är enligt motionen av sådan omfattning att det krävs kraftfulla samhällsinsatser för att klara dem. Motionärerna för fram krav på bl. a. förstärkta arbetsmarknadspolitiska insatser, statlig företagetablering, utveckling av det regionalpolitiska stödet, industricentrum till Torsby samt regionalpolitiskt stöd till turistanläggningar.

Motionärerna yrkar dessutom att riksdagen skall begära att regeringen redovisar sitt ställningstagande till länsprogrammet för Värmland och därvid anger vilka insatser man är beredd att göra för att förverkliga de regionalpolitiska målen när det gäller befolkning och sysselsättning.

Som framgår av vad som sagts har den ogynnsamma befolkningsutvecklingen under 1960-talet vänts i positiv riktning under 1970-talet. Emellertid fordras enligt utskottets uppfattning fortsatta insatser i särskilt de mindre bärkraftiga områdena i länet. I och med att regionalpolitiken enligt riksdagens beslut i höstas skall få en mer decentralistisk inriktning torde förutsättningarna för detta öka. Beslutet om befolkningsramarna för Värmland och övriga skogslän — med precisering till primärt de övre delarna av de föreslagna ramarna — är också ett uttryck för statsmakternas ambitioner för dessa län.

Utskottet vill därutöver framhålla att vissa av de frågor motionärerna tar upp är under behandling i sysselsättningsutredningen och att förslag på grundval av utredningens resultat avses bli framlagt av regeringen under nästa år. Vad gäller frågan om ett industricentrum i Torsby hänvisas till vad utskottet anfört tidigare i betänkandet. I det sammanhanget bör särskilt noteras det förslag, som utskottet tillstyrkt i det föregående, om bidrag till kommuner i det inre stödområdet för uppförande av industrilokaler för uthyrning.

Som tidigare framhållits kommer regeringen inom kort att ge samtliga län föreskrifter och riktlinjer för fullföljande av länsplanering 1974.

Länsstyrelserna skall inkomma med nytt underlag till regeringen var- efter långsiktiga beslut kan fattas under nästkommande år. Därmed erhålls bättre förutsättningar att mera långsiktigt bedöma behovet av fortsatta insatser i länet.

Med hänvisning till det anförda bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder i *norra Bohuslän* begärs i motio- nen 890 av herrar Hagel (vpk) och Hallgren (vpk). Motionärerna pekar i synnerhet på den negativa befolkningsutvecklingen i kommu- nerna Tanum och Strömstad. De vill ha förslag till statlig miljövänlig industrisatsning i norra Bohuslän och kompletterande produktion till Uddevallavarvet.

Utskottet finner inte skäl att föreslå någon åtgärd på grund av motio- nen utan hänvisar till nedanstående redovisning av en interpellations- debatt i kammaren den 17 mars i år. Arbetsmarknadsministern erinrade därvid bl. a. om att Tanums, Strömstads och Munkedals kommuner tillhör det allmänna stödområdet samt att lokaliseringsstöd utgått till 26 företag i dessa kommuner. Vid årsskiftet 1976-1977 hade 400 arbets- tillfällen tillkommit i dessa företag. Vidare hänvisades till regeringens ovan nämnda förslag (prop. 1976/77: 95) med innebörd att regeringen efter framställning från länsstyrelse kan förordna att kommun utanför stödområdet för viss tid skall i fråga om lokaliseringsstöd kunna jäm- ställas med kommuner i den s. k. grå zonen. I länet har 69 företag beviljats lagerstöd, och ca 1 000 personer som riskerar permittering kommer i åtnjutande av utbildning. Statliga och kommunala industri- beställningar har tidigarelagts vilket kommit företag i länet till godo. I sammanhanget nämndes även att regeringen nyligen på en rad punk- ter ändrat SJ:s planer på att försämra järnvägsservicen, bl. a. i norra Bohuslän. Regeringen kommer enligt statsrådet Ahlmark att positivt pröva varje seriöst förslag som kan medföra en förbättrad sysselsätt- ningssituation i regionen.

Göteborgsregionens problem behandlas i två motioner, 406 och 1268. Ett kännetecken för arbetsmarknaden i Göteborg är industrins stora betydelse. Industrin domineras i sin tur av ett fåtal branscher och företag. Verkstadsindustrin svarar för drygt 60 procent av hela industri- sysselsättningen. Volvo, SKF och varven ger ensamma arbete åt ca 40 procent av alla industrisysselsatta i Göteborgsregionen, som därmed blir känslig för strukturförändringar.

Enligt prognoserna väntas att sysselsättningen skall gå tillbaka inom industrin i framtiden. Särskilda problem är förenade med krisen inom varvssektorn. Under perioden 1977—1979 beräknas ca 5 300 arbets- tillfällen försvinna vid Göteborgsvarven.

I motionen 406 av herr Hugosson m. fl. (s) yrkas att riksdagen i skrivelse till regeringen skall begära att speciella näringspolitiska och

arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtas i Göteborgsregionen för att upprätthålla sysselsättningen inom industri- och sjöfartssektorn samt inom statlig förvaltning och affärsverksamhet.

Herrar Hagel (vpk) och Hallgren (vpk) tar i motionen 1268 upp kvinnornas arbetsmarknadssituation i Göteborg. De pekar bl. a. på den i jämförelse med Malmö och Stockholm låga yrkesverksamhetsgraden bland kvinnor som Göteborg uppvisar och som hänger samman med att Göteborg har många tunga industrier med huvudsakligen manlig arbetskraft. I motionen begärs bl. a. snabba arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att garantera kvinnorna ökad sysselsättning och för att skapa en jämnare könsfördelning på arbetsmarknaden. Vidare efterlyses konkreta åtgärder som motverkar nedläggningstendensen inom den lättare industrin i Göteborg samt statliga insatser för att skaffa ersättningsindustrier som kompensation för de arbetstillfällen som går förlorade genom nedläggning och rationalisering. Slutligen begärs att regeringen med statliga styrmedel förmår Electrolux-Facit att återta nedläggningsbeslutet eller på annat sätt ta ansvar för de uppsagda, så att de får arbete i Göteborg.

Utskottet uttalade i höstas med anledning av motioner om sysselsättningssituationen i Göteborgsområdet att betydande insatser från samhällets sida var nödvändiga för att sysselsättningen skall kunna hävdas i det aktuella området (AU 1976/77: 7). Som ovan framgår beräknas antalet sysselsatta inom varvsindustrin minska med totalt ca 5 300 under perioden 1977—1979. I propositionen 1976/77: 139 om vissa varvsfrågor framhåller departementschefen att en sådan neddragning kommer att få allvarliga effekter på den samlade industrisysselsättningen i regionen. Departementschefen anmäler i propositionen att han i samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet har för avsikt att föreslå regeringen att tillsätta en särskild delegation för att komma till rätta med de sysselsättningspolitiska problemen i Göteborgsregionen. Delegationen skall bl. a. få i uppdrag att samordna sysselsättningsplaneringen i området. Den bör även överväga de åtgärder inom regionen i dess helhet som kan erfordras för att underlätta en snabb lösning av de regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska problemen. När det gäller sysselsättningssituationen för kvinnor i regionen vill utskottet härutöver hänvisa till de insatser som görs på detta område i form av jämställdhetsbidrag m. m. (se bl. a. utskottets betänkande AU 1976/77: 21).

Göteborgsregionens sysselsättningsproblem är alltså i hög grad uppmärksammade i regeringens kansli, och motionerna 406 och 1268 synes med hänsyn därtill inte behöva föranleda någon åtgärd.

I två motioner behandlas sysselsättningsproblem i *södra delen av Älvsborgs län* (Sjuhäradsbygden).

Karaktäristiskt för landsändan är textil- och beklädnadsindustrins

dominerande ställning. I fem kommuner svarar teko-, läder- och skoindustrin för mer än 40 procent av sysselsättningen. Det kan nämnas att antalet sysselsatta inom tekoindustrin i riket halverats sedan 1965. Enbart under år 1976 beräknas ca 5 000 sysselsättningstillfällen ha bortfallit inom branschen.

Antalet kvarstående arbetslösa arbetssökande för omedelbar placering uppgick i länet vid februari månads slut i år till ca 4 450, varav ca 2 750 i Sjuhäradsbygden. Omfattningen av arbetsmarknadsutbildning och bredskapsarbeten har det senaste året ökat markant och omfattade i februari i år ca 5 900 personer. Under perioden januari 1976—februari 1977 berördes ca 5 700 personer av varsel om driftinskränkningar. Antalet personer som under mars månad i år genomgick utbildning med hjälp av den s. k. 25-kronan var ca 3 400.

I motionen 162 av fru Hörnlund (s) och herr Carlstein (s) begärs att även i fortsättningen regionalpolitiskt stöd skall utgå i Boråsregionen och att under en övergångsperiod lokaliseringstillägg skall kunna ges på samma villkor som inom stödområdet. Dessutom vill motionärerna att företagsetableringar i Borås och Sjuhäradsbygden skall främjas genom det nya systemet för lokaliseringpåverkan. Liknande förslag finns även i motionen 1265 av herrar Gustafsson i Borås (fp) och Jonsson i Alingsås (fp).

Utskottet uttalade med anledning av likartade motioner i höstas i sitt av riksdagen godtagna betänkande (AU 1976/77: 7) att olika slags insatser, däribland regionalpolitiska, måste sättas in för att hålla uppe sysselsättningen i södra Älvsborgs län. Utskottet utgick från att problemen ges hög prioritet av regeringen och de berörda myndigheterna. Utskottet följde upp sitt ställningstagande med liknande uttalanden i betänkandet AU 1976/77: 15. Utskottet har samma inställning i dag. Vissa åtgärder har vidtagits för att bemästra krisen inom tekoindustrin. Nyligen har regeringen lagt en proposition med förslag till stödåtgärder för den svenska tekoindustrin (prop. 1976/77: 105). Propositionen kommer att i vissa delar behandlas i utskottets betänkande AU 1976/77: 30. Det tidigare nämnda regeringsförslaget om temporära stödområden kan också bli av direkt betydelse för den aktuella regionen.

Slutligen kan nämnas att industriminister Åsling i det ovan refererade frågesvaret den 22 april i år avsåg även Boråsområdet. Såväl arbetsmarknadspolitiska som regionalpolitiska åtgärder kommer alltså att ställas till förfogande för att skapa nya arbetstillfällen för dem som varslats av Algot Johansson AB. Alla seriösa projekt som kan ge nya arbetstillfällen i Boråsområdet kommer att prövas i positiv anda. Industriministern hänvisade även till att länsstyrelsen i Älvsborgs län har tillsatt en särskild arbetsgrupp som har till uppgift att tillföra Boråsområdet nya arbetstillfällen. En viktig uppgift för arbetsgruppen skall vara att initiera sysselsättningsskapande projekt. Dessutom skall

etableringsdelegationen inom regeringens kansli enligt industriministern ägna särskild uppmärksamhet åt utvecklingen i Boråsområdet.

Med det anförda får de båda motionerna anses besvarade. De synes inte behöva föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Dalslands näringsliv behandlas i motionen 298 av herr Johansson i Trollhättan m. fl. (s). Motionärerna vill att regeringen skall tillsätta en särskild utredning för en långsiktig planering av *Dalslands* näringsliv. Bl. a. föreslås att skogsindustrins fortsatta verksamhet skall studeras.

Enligt utskottets uppfattning bör utredningsarbete av det slag motionärerna åsyftar ske på det regionala planet i anslutning till länsplaneringsarbetet. Det finns anledning anta att man i det sammanhanget prövar behovet av särskilda utredningsinsatser. Med hänsyn därtill bör riksdagen inte ta något initiativ i frågan. Motionen avstyrks sålunda.

I motionen 221 av herr Blomkvist m. fl. (s) begärs att frågan om sysselsättnings- och näringspolitiska åtgärder för *Skaraborgs län* skall tas upp till skyndsam prövning. Därest inga åtgärder vidtas från statsmakternas sida för att tillgodose behovet av sysselsättning kommer länet och många av dess invånare enligt motionen att få vidkännas betydande svårigheter.

Det får i första hand ankomma på de regionala organen att pröva frågan om insatser av det slag motionärerna tar upp. Resultat av en sådan prövning bör redovisas inom ramen för länsplaneringsarbetet. Med hänvisning härtill bör motionen 221 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Behovet av regionalpolitiska insatser i sydöstra Sverige tas upp i fem motioner. De län som berörs är *Kalmar*, *Blekinge* och *Gotlands län*.

I *Kalmar län* har tidigare jordbruket spelat en dominerande roll när det gäller sysselsättningen. Efter hand har denna näringsgren gått tillbaka och industri- och servicenäringarna expanderat. I förhållande till riket i övrigt har dock utvecklingen inom servicenäringarna varit svag. Den industriella utvecklingen har i stor utsträckning kommit att bygga på träet. Industristrukturen har därför blivit förhållandevis ensidig. Näringslivet domineras av små företag. Endast två industrier har mer än 1 000 anställda.

Blekinge län har en jämfört med riket större andel sysselsatta inom industri, medan servicesektorn är relativt underrepresenterad. Inom industrin svarar verkstadsindustrin för ca två tredjedelar av sysselsättningen. Läget på arbetsmarknaden i länet är f. n. mycket kärvt. Orsaken härtill är främst konjunkturedgången inom metall- och verkstadsindustrin. Exempelvis kan nämnas att AB Volvo-Olofströmsverken och Telefon AB LM Ericsson, ett par av de större arbetsgivarna i länet, sedan en längre tid haft anställningsstopp. Antalet arbetslösa kassamedlemmar uppgick i februari i år till ca 900, och antalet kvarstående arbetsökande utan arbete var vid denna månads utgång ca 1 790.

Motsvarande siffror för 1976 var 1 030 resp. 1 670. Antalet lediga platser vid slutet av februari uppgick till ca 650. Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbete uppgick i februari i år till sammantaget ca 2 800, vilket är en ökning med ca 1 000 sedan samma månad förra året. Beslut om företagsutbildning med hjälp av den s. k. 25-kronan hade vid månadsskiftet februari-mars i år fattats för 2 560 personer. Härtill kommer ansökningar för ytterligare mer än 3 000 personer.

Gotlands län har i förhållande till riket en mycket stor andel sysselsätta inom jordbruk. Industri- och servicenäringarna har dock successivt ökat i betydelse, vilket medfört en betydande omflyttning från glesbygd till tätorter. Efterfrågan på arbetskraft på Gotland var i december 1976 halverad i förhållande till samma månad året före. Av det totala antalet lediga platser svarar industrin för endast ca 5 procent. Antalet arbetssökande utan arbete vid februari månads utgång i år uppgick till ca 330, vilket innebär viss minskning i förhållande till året före. Den registrerade arbetslösheten i länet är låg. Antalet personer i beredskapsarbete uppgick i februari i år till ca 560 och ungefär samma antal verksamma i arbetsmarknadsutbildning.

I motionen 409 av herr Nilsson i Kalmar m. fl. (s) ges en bred beskrivning över den aktuella situationen på arbetsmarknaden i de tre aktuella länen. Det påtalas att regionen har en sämre situation än riket i genomsnitt när det gäller t. ex. löneläge, skattetryck, prisläge, industriinvesteringar och infrastruktur.

Motionärerna yrkar mot denna bakgrund att kraftfulla åtgärder skall vidtas för att motverka nedläggning av företag i de berörda länen samt att regeringen medverkar till att industriinvesteringarna snabbt ökar i Kalmar län och på Gotland. Vidare begärs lokalisering av statlig verksamhet till regionen och fullföljande av beslutad lokalisering av delar av televerket till Kalmar län.

Yrkanden att delar av regionen skall tillföras stödområdena återfinns i flera motioner. Blekinge län bör temporärt betraktas som stödområde enligt motionerna 161 av fru Håkansson (fp) och 534 av herrar Elmstedt (c) och Petersson i Ronneby (c). Herr Ekinge m. fl. (fp) begär i motionen 297 i första hand att Gotland skall hänföras till det inre stödområdet. I vart fall vill motionärerna att på Gotland gällande begränsning av sysselsättningsstödet skall tas bort. Begränsningen innebär att sysselsättningsstöd utgår endast till företag som fått lokaliseringsstöd. I motionen 976 av herrar Danell (m) och Schött (m) begärs ett uttalande att regeringen bör använda de möjligheter som redan finns för att erbjuda Gotland mer av sådana åtgärder som annars riktas endast till det inre stödområdet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns behov av fortsätta regionalpolitiska insatser i de tre aktuella länen. Sådana insatser

har också gjorts med stöd av gällande regler. Gotland och Öland har sålunda inordnats i det allmänna stödområdet. Lokaliseringsstöd har fram till slutet av 1976 utgått till ett tjugotal företag i Kalmar län. Detta beräknas innebära drygt 1 000 nya arbetstillfällen. I Blekinge län har sådant stöd utgått till fem företag, vilket inneburit en ökad sysselsättning med närmare 1 000 personer. Företag på Gotland fick genom riksdagens beslut år 1974 möjlighet också till sysselsättningsstöd på vissa villkor. Denna särskilda form av sysselsättningsstöd är en försöksverksamhet som skall pågå t. o. m. innevarande år.

Utskottet vill erinra om sitt tidigare i detta betänkande redovisade förslag om stöd till Gotland för uppförande av kommunala industrihus. Även om förslaget är av begränsad räckvidd är det en markering av utskottets inställning i fråga om vikten att främja den industriella utvecklingen på Gotland.

När det gäller yrkandena om utvidgning av stödområdena hänvisar utskottet till vad tidigare sagts om sysselsättningsutredningens uppdrag. Resultatet av utredningens arbete bör avvaktas innan man tar ställning till frågor av det slag som tagits upp i motionerna. Utskottet erinrar också om att utskottet i betänkandet AU 1976/77: 26 tillstyrkt förslaget i propositionen 1976/77: 95 som innebär möjlighet att inrätta tillfälliga stödområden.

I fråga om Kalmar län vill utskottet med anledning av vad som anförs i motionen 409 framhålla att en arbetsgrupp tillsattes i juni 1975 med uppgift att tillföra länet nya sysselsättningstillfällen som kompensation för nedläggning av flygflottiljen F 12. Arbetsmarknadsminister Ahlmark har f. ö. i februari i år som svar på fråga i kammaren sagt att regeringen är beredd medverka till en förstärkning av den offentliga sektorn i länet så långt det är möjligt.

När det gäller den i motionen 409 upptagna frågan om utlokalisering av vissa delar av televerkets verksamhet i Kalmar har utskottet inhämtat att verket, sedan omlokiseringsbeslutet fattades år 1973, genomfört en omorganisation och decentralisering av en av utlokaliseringsenheterna, byggnadsdivisionen, vilken upphört som enhet. Verket har med hänsyn härtill valt att förutom teleskolan placera en datacentral samt en katalogenhet i Kalmar. Antalet sysselsatta i Kalmar har med denna lösning beräknats till totalt ca 200 mot ca 250 enligt de ursprungliga planerna.

Beträffande Blekinge län vill utskottet hänvisa till att regeringen, enligt vad arbetsmarknadsminister Ahlmark upplyst i kammaren den 17 mars i år, har vidtagit en rad åtgärder och är beredd till ytterligare insatser för att förbättra sysselsättningssituationen i länet. Statsrådet Ahlmark hänvisade bl. a. till att lokaliseringsstöd och lagerstöd utgått samt till att omfattande utbildningsinsatser satts in i bl. a. Olofström för att förhindra permitteringar. Det bör tilläggas att det akuta hotet

om nedläggning av LM Ericssons enhet i Olofström har undanröjts sedan regeringen medverkat till att televerket tidigare lagt vissa beställningar.

Med hänvisning till det anförda bör motionerna 161, 297, 409, 534 och 976 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet tar här efter upp frågor som rör de båda länen i *Skåne*.

I Malmöhus län har den kraftiga expansionen under 1960-talet avstannat under 1970-talet. 1976 minskade länets folkmängd något, och sysselsättningen gick ned med hela 8 000 arbetstillfällen, varav ca 2 000 inom servicenäringarna. Ca 4 000 personer varslades om uppsägning under förra året, vilket är nästan en femtedel av alla som omfattas av varsel i riket. Antalet arbetslösa kassamedlemmar i länet uppgick till ca 2 800 i februari i år. Det har under senare år blivit nödvändigt med betydligt ökade arbetsmarknadspolitiska insatser i länet.

Särskilda problem inom länet har bl. a. Trelleborgs kommun med en ensidig och konjunkturberoende arbetsmarknad (gummiindustrin). Landskrona kommun drabbas hårt av nedskärningar vid Öresundsvarvet, som dominerar den lokala arbetsmarknaden. Enligt förslag i propositionen 1976/77: 139 om vissa varvsfrågor skall antalet sysselsatta vid varvet reduceras med 500.

Kristianstads län har en näringsstruktur som avviker från riket i övrigt. Jordbruket spelar fortfarande en betydande roll. Tillgången på arbete är totalt sett förhållandevis god. Inom länet finns de största problemen i kommunerna Simrishamn och Tomelilla. Där minskar antalet sysselsättningsstillfällen. I synnerhet Simrishamn har dessutom en påfallande ogynnsam befolkningssammansättning med en hög andel i de högre åldrarna.

I motionen 902 av herr Pettersson i Malmö m. fl. (s) yrkas att regeringen skall föranstalta om en sysselsättningsplanering i Skåne. Motionärerna redovisar ett mycket omfattande program för en sådan planering med bl. a. utbyggd näringspolitik, regionalt stöd, statliga industrisatsningar samt lokalisering av central förvaltning till Skåne.

Frågor av det slag motionärerna tar upp bör behandlas inom ramen för länsplaneringen, och mot den bakgrunden finns det inte anledning föreslå att ett särskilt planeringsarbete skall sättas i gång. Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning att ett närmare samarbete mellan de båda länen i Skåne bör komma till stånd i planeringsarbetet. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionen.

När det gäller Landskrona kommun och den planerade nedskärningen vid Öresundsvarvet vill utskottet härutöver hänvisa till vad i propositionen 1976/77: 139 om vissa varvsfrågor anförts i denna fråga. I propositionen framhålls bl. a. att den minskning av antalet arbetstillfällen i Landskronaregionen som nu är aktuell kommer att ställa mycket stora krav på aktiva insatser från samhällets sida. Arbetsmark-

nadspolitiska åtgärder i form av utbildning, beredskapsarbete m. m. måste sättas in för att överbrygga uppkommande arbetsmarknadsproblem i regionen. En förstärkning av arbetsförmedlingens resurser i regionen bör övervägas. För att bl. a. hindra en utflyttning från regionen måste strävan enligt propositionen vara att söka lokalisera annan verksamhet till området.

Slutligen bör det noteras att för de mest utsatta kommunerna i Skåneläna kan det framlagda förslaget om temporära stödområden få betydelse.

Liksom de flesta storstadsområden har *Stockholms län* haft en stark befolkningstillväxt under 1900-talet. Befolkningsökningen har sin orsak i dels ett födelseöverskott på 5 000—10 000 personer årligen, dels en kraftig inflyttning. Under 1970-talet har dock utvecklingen varit en annan. Åren 1972—1974 hade länet sålunda en flyttningsförlust på sammanlagt 20 000 personer. Balans mellan in- och utflyttning uppnåddes år 1975, och 1976 uppstod ett inflyttningsöverskott på 3 400 personer. Länet inrymmer dels landets största tätort, Stockholm, dels områden av glesbygdskaraktär med vikande försörjningsmöjligheter och minskat serviceutbud.

Den totala sysselsättningen ökade under 1976 med ca 7 000 arbetstillfällen. Det är i första hand tjänstesektorn som efterfrågar arbetskraft. Denna sektors andel av de förvärvsarbetande i länet beräknas öka väsentligt fram till år 1990. Andelen industrisysselsatta har minskat under senare år och kommer enligt prognoser att gå tillbaka ytterligare.

Antalet arbetslösa kassamedlemmar är lågt och uppgick i februari i år till ca 2 300. Kvarstående arbetsökande utan arbete vid denna tidpunkt uppgick dock till ca 8 000.

Utskottet noterar att länsstyrelsen angivit att det regionalpolitiska handlingsprogrammet för Storstockholm i första hand måste inriktas på att göra arbetsplatserna lättare tillgängliga genom att bättre balans skapas mellan bostads- och arbetsområden. De medel som samhällsorganen har för att påverka utvecklingen mot detta mål är främst bostadsbyggandets inriktning och fördelning, stimulans till näringslivet, lokalisering av offentlig verksamhet samt utbyggnad av kommunikationsnätet.

Förhållandena i Stockholms län tas upp i tre motioner.

I motionen 560 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. (s) begärs att regeringen skall tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag som motverkar utvecklingen innebärande en allt ensidigare arbetsmarknad i länet.

Det utredningsarbete motionärerna efterlyser bör ske inom ramen för länsplaneringsarbetet. Motionen avstyrks därför.

I motionen 910 av herr Wictorsson m. fl. (s) belyses behovet av sysselsättningsskapande åtgärder i Norrtälje kommun. Motionärerna

framhåller att sysselsättningens fördelning i kommunen på olika sektorer är mycket ogynnsam från utvecklingssynpunkt. Andelen sysselsatta i tillbakagående näringar som jord- och skogsbruk är mycket hög och närmast jämförbar med vissa kommuner i det inre stödområdet. Valmöjligheterna på arbetsmarknaden är små. Förvärvsfrekvensen är låg för både kvinnor och män. Sysselsättningsproblemen i kommunen måste enligt motionen få en realistisk och långsiktig lösning. Bl. a. föreslås att lokaliseringssöd i form av bidrag och lån skall kunna utgå. Samarbete bör inledas över länsgränserna, så att den särskilda arbetsgruppen inom industridepartementet som behandlar problem i norra Uppland får till uppgift att på lämpligt sätt arbeta med problemen i Norrtälje kommun. Vidare föreslås att statlig och enskild verksamhet lokaliseras till kommunen.

Utskottet vill i anslutning till motionen — förutom vad tidigare sagts om länsplaneringsarbetet och arbetet med att utforma de regionalpolitiska medlen — erinra om statsmakternas beslut om åtgärder inom skärgårdsområdena (prop. 1975/76: 88, JoU 1975/76: 34), som berör bl. a. Norrtälje kommun.

Det bör också noteras att landstinget och länsstyrelsen gjort stora insatser för att förbättra sysselsättningssituationen i denna del av länet. Det finns anledning räkna med att Norrtäljes problem ägnas särskild uppmärksamhet i det fortsatta länsplaneringsarbetet.

Med hänsyn till det anförda finns det inte anledning föreslå någon åtgärd på grund av motionen.

I motionen 903 av herr Strömberg i Botkyrka (fp) begärs ett uttalande med innebörd att den framtida lokaliseringen av statlig verksamhet i Storstockholm i första hand bör ske till kommuner på Södertörn. Sysselsättningen inom sydost- och sydvästsektorerna sägs vara mindre än i andra delar av länet och även skattekraften är lägre. Detta medför enligt motionen obalans och olyckliga sociala förhållanden.

När det gäller frågan om lokalisering av statlig verksamhet inom länet vill utskottet erinra om vad utskottet tidigare uttalat (InU 1975: 7, AU 1976/77: 7), nämligen att staten såsom en stor arbetsgivare i Stockholmsområdet har ett ansvar för en förbättrad inomregional balans i området. Vid fördelning av arbetsplatser inom regionen bör enligt utskottet större hänsyn tas till önskemål från regionala myndigheter.

Från regeringens kansli har aviserats att en arbetsgrupp med representanter från byggnadsstyrelsen, landstinget och länsstyrelsen skall tillsättas för att snabbutreda frågan om förläggning av statliga myndigheter till vissa förortskommuner, däribland Botkyrka och Haninge. Det bör också nämnas att utbildningsutskottet i höstas beträffande lokalisering av Sveriges utbildningsradio, tidigare TRU, i sitt av riksdagen godkända betänkande (UbU 1976/77: 8) förutsatte att rege-

ringen beslutar om en lokalisering utanför kärnområdet inom Stockholmsområdet.

Med hänsyn till det anförda får motionen 903 anses tillgodosedd. Den behöver således inte föranleda något initiativ från riksdagens sida.

Utskottets hemställan

1. beträffande *befolkningsramarna* att riksdagen avslår motionerna 1976/77:543, yrkandet 24, och 1976/77: 893,
2. att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats om användningen av det s. k. *offertsystemet* inom det regionalpolitiska stödet,
3. att riksdagen till *Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 258 450 000 kr.,
4. beträffande *industricentrum i Torsby* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 301,
5. beträffande *industricentrum i Ånge* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 545,
6. att riksdagen medger att för budgetåret 1977/78 *statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m.* beviljas med sammanlagt högst 30 000 000 kr.,
7. att riksdagen till *Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån* för budgetåret 1977/78 anvisar ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.,
8. beträffande *lokaliseringssöd i områden där miljöstörande industrier ej tillåts* att motionen 1976/77: 1261 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
9. beträffande *etableringskontroll* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 311,
10. beträffande *differentiering av näringslivet i bruksorter* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 887,
11. beträffande *kommunal representation i styrelser hos företag som får lokaliseringssöd* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 888,
12. beträffande *bidrag till kommunala industrilokaler på Gotland* att riksdagen med bifall till motionen 1976/77: 1266 samt med anledning av propositionen och motionen 1976/77: 1264, i motsvarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
13. beträffande *bidrag till kommunala industrilokaler i övriga delar av landet* att riksdagen med avslag på motionen 1976/77: 1264, i motsvarande del, bifaller propositionens förslag,
14. beträffande *övriga villkor för bidrag till kommunala industrilokaler* att riksdagen med bifall till propositionens förslag avslår motionen 1976/77: 543, yrkandet 23,

15. beträffande *försök med sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygdskommuner* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 410,
16. att riksdagen till *Särskilda stödåtgärder i glesbygder* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 33 500 000 kr.,
17. beträffande *regionalpolitiska åtgärder i Västerbottens län* att motionen 1976/77: 535 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
18. beträffande *alternativ sysselsättning vid nedläggning av kriminalvårdsanstalten i Ulriksfors och allmänna häktet i Östersund* att motionen 1976/77: 163 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
19. beträffande *regionalpolitiska insatser i Värmlands län* att motionen 1976/77: 1262 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
20. beträffande *regionalpolitiska insatser i norra Bohuslän* att motionen 1976/77: 890 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
21. beträffande *regionalpolitiska insatser m. m. i Göteborgsregionen* att motionerna 1976/77: 406 och 1976/77: 1268 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
22. beträffande *regionalpolitiska åtgärder m. m. i Sjuhäradsbygden* att motionerna 1976/77: 162 och 1976/77: 1265 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
23. beträffande *utredning om en långsiktig planering av näringslivet i Dalsland* att motionen 1976/77: 298 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
24. beträffande *regionalpolitiska insatser i Skaraborgs län* att motionen 1976/77: 221 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
25. beträffande *regionalpolitiska åtgärder m. m. i sydöstra Sverige* att motionen 1976/77: 409, yrkandena 1—4, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
26. beträffande *regionalpolitiska insatser i Gotlands län* att motionerna 1976/77: 297 och 1976/77: 976 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
27. beträffande *inlemmande av Blekinge län i allmänna stödområdet* att motionerna 1976/77: 161 och 1976/77: 534 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
28. beträffande *sysselsättningsplanering i Skåne* att motionen 1976/77: 902 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
29. beträffande *utredning om arbetsmarknaden i Stockholms län* att motionen 1976/77: 560 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
30. beträffande *lokalisering av statlig verksamhet till Södertörn*

att motionen 1976/77: 903 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,

31. beträffande *regionalpolitiska insatser i Norrtälje kommun* att motionen 1976/77: 910 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ROLF WIRTÉN

Närvarande: herrar Wirtén (fp), Fagerlund (s), Stridsman (c), Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herrar Gustafsson i Säffle (c), Johansson i Simrishamn (s), fru Ludvigsson (s), herrar Fransson (c), Nilsson i Kalmar (s), Granstedt (c), fru af Ugglas (m), fru Leijon (s), fru Winther (fp) och herr Svensson i Skara (m).

Reservationer

Herrar Fagerlund, Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar och fru Leijon (alla s) har till betänkandet fogat reservationerna 1—6. Dessutom har reservationer — nr 7 och 8 — avgivits av fru Hörnlund (s) resp. herr Nilsson i Kalmar (s).

1. Befolkningsramarna (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar "Båda motionerna" och slutar "socialdemokratiska partimotionen" bort ha följande lydelse:

Det är nödvändigt med en viss flexibilitet i den regionalpolitiska planeringen. Det förslag till befolkningsramar som den socialdemokratiska regeringen lade fram i propositionen 1975/76: 211 uppfyllde detta krav. Förslaget förändrades emellertid på det sättet att riksdagen beslöt att planeringen i de olika länen skulle inriktas efter viss del av ramen för varje län. Med hänsyn till att ramarna redan enligt propositionen 211 i många fall var relativt snäva innebar riksdagsbeslutet att planeringen i flertalet län i praktiken blir inriktad på ett fixt tal. Saken blir inte bättre av att riksdagens beslut blev fel avvägt i andra hänseenden. Skogslänen tillsammanantagna skall enligt de angivna övre planeringstalen öka med 85 000 invånare fram till 1985, medan Malmöhus län inte tillåts att ens behålla sitt födelseöverskott. En sådan målsättning

kommer att bli resurskrävande och ställa stora krav på ekonomisk styrning samtidigt som den får negativa konsekvenser för vissa regioner.

Sammantaget måste alltså konstateras att riksdagsbeslutet är olämpligt både i fråga om valet av planeringsteknik och till sitt materiella innehåll. Beslutet bör i enlighet med önskemålet i den socialdemokratiska partimotionen undanröjas och befolkningsramarna fastställas i enlighet med propositionen 211. Med en sådan lösning tillgodoses även motionen 893 av herr Holmqvist m. fl. (s).

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *befolkningsramarna* att riksdagen med bifall till motionen 1976/77: 543, yrkandet 24, och med anledning av motionen 1976/77: 893 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Etableringskontroll (mom. 9)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar "Enligt utskottets" och slutar "motionen 311" bort ha följande lydelse:

Det är osäkert om det införda systemet med lokaliseringspåverkan ger samhället tillräckliga styrmedel när det gäller förläggningen av företagens etableringar. En hög beredskap för införande av en lagstiftning om etableringskontroll är därför motiverad. Riksdagen bör redan nu ansluta sig till de riktlinjer för en sådan lagstiftning som den socialdemokratiska regeringen angav i propositionen 1975/76: 211. Riktlinjerna innebär att företag som omfattas av kravet på etableringstillstånd skall åläggas att anmäla sina planer till regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Tillståndskravet bör därefter gälla endast om regeringen (myndigheten) inom en månad påkallar samråd. Vidare bör vissa byggnadsåtgärder, t. ex. för förbättring av arbetsmiljön, generellt undantas. Med ett system av här skisserat slag kan regionalpolitiskt ointressanta fall snabbt och smidigt gallras bort.

Vad utskottet anfört i anslutning till motionen 311 bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *etableringskontroll* att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 311 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Kommunal representation i styrelser hos företag som får lokaliseringsstöd (mom. 11)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Utskottet har" och på s. 14 slutar "utskottet motionen" bort ha följande lydelse:

Det är en riktig princip att kommunala representanter får direkt insyn i skötseln av företag i kommunen, vilka fått statligt stöd i form av lokaliseringsslån och lokaliseringsbidrag. En sådan insyn är av betydelse för planeringen inom kommunen men bör också vara till gagn för företagen som å sin sida snabbt får del av kommunens syn på problem som kan uppstå. Utskottet förordar i anslutning till förslagen av herr Fagerlund m. fl. (s) att kommunal representation i företagens styrelser skall föreskrivas som villkor för lokaliseringsstöd.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *kommunal representation i styrelser hos företag som får lokaliseringsstöd* att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 888 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Övriga villkor för bidrag till kommunala industrilokaler (mom. 14)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Vid statsmakternas" och på följande sida slutar "utskottets sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns fog för den i motionen 543 uttryckta tveksamheten inför den nya form av stöd till kommunala industrilokaler som lanseras i propositionen. Om företagen äger och därmed har ansvar för de lokaler vari verksamheten bedrivs kan man allmänt sett räkna med en beständigare sysselsättning än om lokalerna hyrs. Detta har varit ett viktigt skäl för att genom lokaliseringsstöd på generösa villkor underlätta för företagen att skaffa egna lokaler på orter som behöver tillföras nya sysselsättningstillfällen.

Erfarenheterna av kommunala industrilokaler är inte odelat positiva. Ett särskilt problem utgör lokaler som byggs och blir stående tomma. Vid fastställande av principerna för utbyggnaden av de statliga industricentra har stor vikt lagts vid att man har garantier för att åtminstone viss del av centra är uthyrda innan uppförandet av anläggningarna påbörjas. Som en allmän riktpunkt gäller att minst hälften av den totala ytan skall vara belagd före igångsättningen (prop. 1975/76: 185 s. 20, InU 1975/76: 43 s. 6, rskr 1975/76: 369). Enligt utskottets mening är det angeläget att samma regel beträffande beläggningen skall gälla för det i propositionen avsedda bidraget till kommunala industrilokaler.

En anpassning till reglerna för den statliga industricentraverksamheten innebär också att den del av kapitalkostnaderna som inte täcks av statsbidraget skall tas ut vid hyressättningen. Detta bör klart framgå av bidragsvillkoren.

Den nya bidragsverksamheten bör, som motionärerna föreslår, administreras av arbetsmarknadsstyrelsen.

Det anförda innebär att utskottet ansluter sig till de synpunkter som framförts i motionen 543. I övrigt godtar utskottet propositionens förslag om bidrag från förevarande anslag till uppförande av kommunala industrilokaler. Vad därutöver föreslagits i propositionen beträffande användningen av den nya anslagsposten Särskilda sysselsättningsinsatser godtas av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *övriga villkor för bidrag till kommunala industrilokaler* att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1976/77: 543, yrkandet 23, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Försök med sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygdskommuner (mom. 15)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar "Utskottet erinrar" och slutar "skull avstyrks" bort ha följande lydelse:

I propositionen 1975/76: 211 om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik underströks att det är sysselsättningspolitikens uppgift att medverka till att undanröja hinder för förvärvsarbete och att öka antalet arbetstillfällen, så att arbete kan erbjudas alla som vill delta i arbetslivet. Särskilda svårigheter att nå det angivna sysselsättningspolitiska målet råder i glesbygdskommunerna som kännetecknas, bl. a., av låg yrkesverksamhetsgrad bland kvinnorna. För att komma till rätta med problemen kan man behöva pröva nya vägar. Utskottet ser mot den bakgrunden positivt på de uppslag om speciella beredskaps- och IKS-arbeten m. m. som förs fram i motionen 410. Enligt utskottets mening kan det vara väl värt att i någon eller några utpräglade glesbygdskommuner försöksvis göra insatser av det slag som förordas av motionärerna. Det synes lämpligt att låta sysselsättningsutredningen bedriva försöksverksamheten som ett led i dess arbete. De till omfånget begränsade insatser som här avses bör kunna rymmas inom ramen för anvisade medel till beredskapsarbeten och till de särskilda stödåtgärderna i glesbygder.

Vad utskottet anför med anledning av motionen 410 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *försök med sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygdskommuner* att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 410 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

6. Åtgärder i vissa orter och områden (motiveringen)

Reservanterna anser att det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 17 börjar "Riksdagen fastställde" och på följande sida slutar "mera detaljerat" bort ha följande lydelse:

I detta avsnitt tar utskottet upp motioner som rör sysselsättningsfrågor i olika delar av riket. Motionerna täcker inte hela landet, men det innebär inte att de regionalpolitiska problemen skulle vara lösta i sådana områden som inte behandlas. Många andra regioner, däribland Norrbotten, har regionalpolitiska problem av utomordentligt allvarlig art.

Motionerna är sammantagna ett uttryck för en berättigad oro ute i landet när det gäller sysselsättningsfrågorna. Utskottet delar denna oro. Regionalpolitikens villkor är i hög grad avhängiga regeringens allmänna ekonomiska politik. Den politik som förts efter regeringsskiftet har präglats av osäkerhet och felgrepp i viktiga hänseenden. Landets ekonomi har stagnerat. Arbetstillfällena inom den strategiskt betydelsefulla industrisektorn har gått tillbaka. Förtroendet inom näringslivet har minskat, och investeringsbenägenheten har varit låg. Politiken har dessutom legat på kollisionkurs med de fackliga organisationerna.

Det är uppenbart att svårigheterna är betydande att i ett sådant ekonomiskt klimat föra en effektiv regionalpolitik med syfte bl. a. att öka sysselsättningstillfällena i utsatta län och kommuner. Det fordras därför en omläggning av regeringens allmänna ekonomiska politik. Regionalpolitiken bör sättas in i ett större sysselsättningspolitiskt sammanhang. Socialdemokraterna har i propositionen 1975/76: 211 och i motionen 1976/77: 543 angivit riktlinjer för en sådan politik. Utskottet ansluter sig till dessa riktlinjer och vill därutöver betona att de anställda måste få ett ökat inflytande över kapitalbildningen i företagen.

I anslutning till problem som tas upp i ett par av motionerna vill utskottet särskilt stryka under vikten av samplanering när en länsgräns delar ett område som har ett naturligt näringsgeografiskt samband. Det gäller exempelvis i Göteborgsområdet, Skåne och de nordliga delarna av Stockholms län i förhållande till Uppsala län.

7. Regionalpolitiska åtgärder m. m. i Sjuhäradsbygden (mom. 22)

av fru Hörnlund (s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Utskottet uttalade" och på s. 25 slutar "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet uttalade med anledning av likartade motioner i höstas i sitt av riksdagen godtagna betänkande (AU 1976/77: 7) att olika slags insatser, däribland regionalpolitiska, måste sättas in för att hålla uppe

sysselsättningen i södra Älvsborgs län. Utskottet utgick från att problemen ges hög prioritet av regeringen och de berörda myndigheterna.

Utskottet följde i viss utsträckning upp sitt ställningstagande med liknande uttalanden i betänkandet AU 1976/77: 15. Socialdemokraterna i utskottet uttalade i det sammanhanget i en reservation att utskottet borde stryka under vikten av att regeringen och myndigheterna tar till vara alla möjligheter som finns att med hjälp av bl. a. regionalpolitiska insatser upprätthålla sysselsättningen och bredda näringslivet i regionen.

Antalet driftinskränkningar, företagsnedläggelser och omstruktureringar inom tekoindustrin har fortsatt i oförminskad omfattning, och situationen för sysselsättningen i regionen måste nu betecknas som synnerligen allvarlig. Mot denna bakgrund anser utskottet att kraftfulla och omedelbara insatser från regeringens sida måste sättas in. Förslaget i propositionen 1976/77: 105 om stödåtgärder för den svenska tekoindustrin torde inte få någon avgörande betydelse för utvecklingen inom regionen. Enligt utskottets uppfattning bör därför bl. a. regionalpolitiskt stöd sättas in. Som redovisas i motionerna 162 av fru Hörnlund (s) och herr Carlstein (s) och 1265 av herrar Gustafsson i Borås (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) bör lokaliseringar därvid kunna temporärt ges på samma villkor som inom det allmänna stödområdet. Nya arbetstillfällen måste alltså tillföras. Det nya systemet för lokaliseringpåverkan bör därvid vara en hjälp.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna 162 och 1265 bör regeringen underrättas om.

dels att utskottet under 22 bort hemställa

22. beträffande *regionalpolitiska åtgärder m. m. i Sjuhäradsbygden* att riksdagen med anledning av motionerna 1976/77: 162 och 1976/77: 1265 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Regionalpolitiska åtgärder m. m. i sydöstra Sverige (mom. 25)

av herr Nilsson i Kalmar (s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet vill" och på s. 28 slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först något beröra vad i motionen 409 anförts om löneläge, prisläge, industriinvesteringar m. m. i regionen. Det är uppenbart att löneläget i sydöstra Sverige i förhållande till riksgenomsnittet är lågt. För Kalmar län och Gotland gäller att i samtliga branscher lågt förtjänstläget under år 1975 för både män och kvinnor under motsvarande riksmedel förtjänster. Det kan vidare nämnas att de manliga industriarbetarna på Gotland i genomsnitt tjänade 4 700 kr. mindre detta

är än industriarbetarna i riket i genomsnitt. En av konsekvenserna av det låga löneläget har blivit färre skattekrönor per löntagare i dessa län och därmed högre skatteuttag av kommuner och landsting. Härtill kommer ett förhållandevis högt prisläge på konsumtionsvaror i regionen.

En allvarlig faktor när det gäller utvecklingen i Kalmar län och på Gotland är onekligen att industriinvesteringarna varit otillfredsställande under senare år. Det i industrin nedlagda kapitalet per anställd är avsevärt mindre än rikets genomsnitt.

Härutöver vill utskottet peka på vad i motionen anförts om infrastrukturen i regionen. Ca 50 mil järnväg har de senaste åren lagts ned i Kalmar län och hela järnvägsnätet på Gotland utan att kompensation getts i tillräcklig omfattning.

Det ovan anförda om situationen i regionen samt det förhållandet att en rad företag i regionen under den senaste tiden varslat om uppsägning av anställda visar enligt utskottets mening att regeringen måste aktivt medverka till att rätta till rådande missförhållanden. Bl. a. måste nedläggning av företag i regionen motverkas och industriinvesteringarna snabbt ökas. Regeringen bör vidare tillse att statlig verksamhet lokaliseras till regionen.

I fråga om Kalmar län vill utskottet med anledning av vad som anförts i motionen 409 framhålla att en arbetsgrupp tillsattes i juni 1975 med uppgift att tillföra länet nya sysselsättningstillfällen, dock enbart som kompensation för nedläggning av flygflottiljen F 12.

När det gäller den i motionen 409 upptagna frågan om utlokalisering av vissa delar av televerkets verksamhet i Kalmar har utskottet inhämtat att verket, sedan omlokaliseringsbeslutet fattades år 1973, genomfört en omorganisation och decentralisering av en av utlokaliseringsenheterna, byggnadsdivisionen, vilken upphört som enhet. Verket har med hänsyn härtill valt att förutom teleskolan placera en datacentral samt en katalogenhet i Kalmar. Antalet sysselsatta i Kalmar har med denna lösning beräknats till totalt ca 200 mot ca 250 enligt de ursprungliga planerna. Utskottet, som i och för sig har förståelse för att verken måste vidta viss omorganisation m. m., vill betona vikten av att de beslut regering och riksdag fattat när det gäller utlokalisering av statliga verk respekteras av verken när det gäller det antal sysselsättningstillfällen som beslutad utlokalisering beräknats innebära.

Vad utskottet anförts med anledning av motionen 409 bör regeringen underrättas om.

När det gäller yrkandena om utvidgning av stödområdena hänvisar utskottet till vad tidigare sagts om sysselsättningsutredningens uppdrag. Resultatet av utredningens uppdrag bör avvaktas innan man tar ställning till frågor av det slag som tagits upp i motionerna.

Utskottet hänvisar även till de möjligheter till lokaliseringstöd som finns utanför stödområdet.

Med hänsyn till det anförda bör motionerna 161, 297, 534 och 976 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *regionalpolitiska åtgärder m. m. i sydöstra Sverige* att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 409, yrkandena 1—4, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Regionalpolitikens inriktning

av herrar Fagerlund, Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar och fru Leijon (alla s):

I utskottets betänkande hänvisas på olika ställen till riksdagens regionalpolitiska beslut i höstas med anledning av propositionen 1975/76: 211. Vi vill framhålla att socialdemokraterna inte stod bakom det beslutet och att vi fortfarande är motståndare till de förändringar i propositionen som riksdagen på förslag av arbetsmarknadsutskottets majoritet (AU 1976/77: 7) genomförde. Den omständigheten att vi i förevarande betänkande inte reserverat oss mot utskottets skrivning då däri hänvisas till riksdagens beslut i höstas innebär alltså inte att vi ändrat uppfattning i sakfrågan.

Vår inställning i de regionalpolitiska frågorna finns redovisade i propositionen 211 och motionen 1976/77: 543, och vi följer upp detta i vissa frågor i reservationer till detta betänkande. Härutöver vill vi hänvisa till att socialdemokraterna lagt fram betydelsefulla förslag inom den allmänna ekonomiska politiken och näringspolitiken. Dessa förslag har betydelse även från regionalpolitisk synpunkt. I sammanhanget vill vi bl. a. erinra om det socialdemokratiska förslaget i motionen 1976/77: 1327 om en strukturfond och om våra motioner med anledning av propositionen 1976/77: 95 om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder, propositionen 1976/77: 105 om åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna och propositionen 1976/77: 139 om vissa varvsfrågor.

2. Alternativ sysselsättning vid nedläggning av kriminalvårdsanstalten i Ulriksfors och allmänna häktet i Östersund (mom. 18)

av herr Nilsson i Östersund (s):

Jag har i motionen 88 begärt en omprövning av beslutet att lägga ned det allmänna häktet i Östersund samt kriminalvårdsanstalten i Ul-

riksfors. Ett förverkligande av detta beslut skulle få allvarliga konsekvenser för sysselsättningen i berörda orter. I motionen 163 har jag därför yrkat att alternativ sysselsättning skall skapas om nedläggningen genomförs.

Som framgår av utskottets skrivning har justitieutskottet modifierat beslutet om nedläggning av berörda verksamheter. Justitieutskottet har emellertid inte undanröjt hotet om nedläggning. Socialdemokraterna i justitieutskottet har därför i en reservation klart uttalat att de båda anläggningarna skall finnas kvar. Jag vill i detta sammanhang redovisa att jag har samma inställning.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Motionerna	2
Regionalpolitikens framtida inriktning	6
Utskottet	8
Befolkningsramarna	8
Regionalpolitiskt stöd	9
Samhällets inflytande över företagens etableringar m. m.	12
Särskilda stödåtgärder i glesbygder	14
Åtgärder i vissa orter och områden	17
Utskottets hemställan	31
Reservationer	33
samtliga anförda av socialdemokrater	
1. Befolkningsramarna	33
2. Etableringskontroll	34
3. Kommunal representation i styrelser hos företag som får lo-	
kaliseringsstöd	34
4. Övriga villkor för bidrag till kommunala industrilokaler	35
5. Försök med sysselsättningskapande åtgärder i glesbygdskom-	
muner	36
6. Åtgärder i vissa orter och områden	37
7. Regionalpolitiska åtgärder m. m. i Sjuhäradsbygden	37
8. Regionalpolitiska åtgärder m. m. i sydöstra Sverige	38
Särskilda yttranden	40
båda avgivna av socialdemokrater	
1. Regionalpolitikens inriktning	40
2. Alternativ sysselsättning vid nedläggning av kriminalvårdsan-	
stalten i Ulriksfors och allmänna häktet i Östersund	40